

Notæ in Chirurgiam
BARBETTE.

De Vulneribus.

Lethalitas vulnerum potest colligi.

1. Ex ægri statu, 2. Quando nihil in curatione intermissum, aut error aliquis commissus, qui vulnus potuit augere.

3. Attendendum ad instrumentum, quo quis fuit lauciatus, an nempe fuerit venenatum.

4. Prognosis instituitur quando accedit animi deliquium, convulsiones, aliaque symptomata, ægerque paulo post extinguitur.

5. Prognosis est que sita in dispositione vulnerati, nempe si æger est cacochymicus, sed tunc vulnus non est absolute lethale, sed lethale factum, propter cacochymiam.

6. Ætas erit consideranda, juvenum enim vulnera citius curantur, quam senum.

7. Vulnus etiam aliquod potest fieri lethale, ex absentia Chirurgi.

8. His addi possunt: prava aëris

dispositio que maxime nocet vulneribus.

9. Observanda accuratissime diæta.

10. Intestinatorum crassium vulnera non sunt lethalia, nisi vulnus admodum fuerit profundum.

11. Vesicæ vulnera, si in fundo fiant, sunt lethalia, sin fiant in parte carnosa, possunt sanari.

Hildanus pericula vulneris reduplicari describit, & funiculum, ope cultelli viâ factâ per illud trahit inuncto prius funiculo digestivo, illudque per aliquot dies ibidem relinquit, post aliud substituit. Vide Observ. 83. & 84. cent. 4. Hildani.

In Curatione.

Ante omnia extranea è vulnere sunt eximenda.

2. Labia vulneris ad se invicem sunt attrahenda.

3. Symptomatum, ac potissimum urgentioris symptomatis, habenda est ratio,

4. Videndum, ut labia coalescant, sed medicamenta non faciunt coalescere, sed saltem quæ coalescentiam impediunt, amovent.

5. Diæta maximè omnium est observanda.

6. Aër est vitandus,

7. Videndum, ut unus idem que sanguinis status obtineatur.

8. Pus, quod è vulneribus profluit, nihil aliud est quam chylus.

9. Acida, putrida, aliaque similia, vulneribus sunt inimica.

In Diæta.

Quo vulnus est lævius, eò largius & plus vulneratus cibum capere potest, quo autem vulnus est gravius, eò minori victu debet uti, nempe Iusculis, Iure pullo- rum, cum passulis majoribus, quæ maximè conveniunt vulneratis.

Pro Potu.

Vinum internè nocet vulneratis, debet ideo exulare, externè verò mirum in modum sanat.

Cerevisia tenuis, cum rasura C. C. vel decoctum hordei cum passulis, commendantur.

Motus nocet, quies enim sanat, aer non debet mutari.

Iram vulnerati ceu pestem fugiant, fra enim sæpissimè efficit, ut ex vulnere non lethifero, fiat lethale.

Symptomata.

Febris symptomatica, quæ præcipuè est curanda.

Oriuntur autem variæ febrium species, nempe febris ephemera, putrida, continua, intermittens, tertiana duplicata, vel simplex.

Causa febrilium.

Causa febris ephemeræ, est turbata sanguinis mixtio, in tali tamen febre turbatio est minor, quam in aliis febribus, soletque in principio vulneris adesse: oritur aliàs ex ebrietate, venere, longiore moratione in sole ut & ira.

Febris hæc quam facillimè potest degenerare in putridam, & quidem.

1. Causa ipsius Medici, quando exhibet medicamenta calidiora.

2. Causa adstantium, quando ægrum ad iram concitant.

3. Causa ipsius ægri, quando assumit vinum, aliaque nocentia, vel est inquietus &c.

Causa febris putrida continua.

Hæc febris oritur, quando pus à vulnere ad cor devehitur. Febris hæc raro citra initium, sed plerumque circa diem 4. vel 5. solet oriri. Initio indicat febrim putridam, calor maximè intensus, qui in aliis febribus solet esse remissior.

2. Graviora symptomata, sunt i. sitis, nimia, vigilia, & quando febris invadit cum rigore.

Poriò attendendum ad distinguentia.

Si pus non ita largè profluit in febre, quàm alias, tunc febris est putrida, materiaque profluit versus cor: Magnus tamen puris profluxus non semper pro bono signo est habendus.

2. Causa est inflammatio vulneris.

3. Apparatus humorum vitiosorum in corpore.

Habendum pro bono signo, quando iram diarrhœa sequitur, sed quando hæc non sequitur, febris sequitur.

Febris

Febris aliquando est continua, pro diversitate dispositionis sanguinis, quando nempe materia continuo affluit; Sed quando materia per intervalla affluit oritur febris intermittens.

Prognosis.

Febris ephemera rarissimè est periculosa, uti nec intermittens. Sed febris continua, sæpius degenerat in hecti-
cam.

Curatio.

Purgantia ante diem II. non sunt exhibenda.

V. S. convenit vulneratis, & quo maturius instituitur, eò tutior erit curatio, sistit namque hæmorrhagiam, febres, aliaque symptomata.

Alvi adstrictio non aded est periculosa, uti diarrhœa.

Tota curatio consistit in blandiori diaphoretici promovenda, & conservanda.

2. In humorum fetulentæcentium præparatione.

Pro primo scopo obtinendo ex gr.

℞. *Lap. cancr. ppt.*

Bezoar. orient. aa. ℥℥. Misc.
f. pulv.

S. Schwiz Pulver a. i. m.

℞. *Aq. flor. sambuc.*

veron. aa. ℥j. Misc.

S. Wasser zum Pulver.

Veronica maximè conveniens vulneribus omnibus medicamentis addi debet.

Pro altero scopo:

℞. *C. C. ust. ppt.*

Cran. hum. ppt.

Lap. sciss. Angl. aa. gr. vj.

Arcan. dupl. gr. iij. Misc. f. pulv.
S. Præcipitend. Pulver.

℞. *Aq. febrif.*

Card. bened.

papav. errat. aa. ℥ij.

Aq. CC. citr. ℥j.

Mixt. simpl. ℥℥.

Syr. pap. errat. ℥℥. Misc.

S. Sieber Wasser 1 fl. iij. 2. Eßfel
voll.

Mixtura simplex maximè convenit vulneratis.

Possunt quoque dari specifica, quæ in febricis sunt usitata.

Dieta maximè est commendanda.

2. Inflammatio.

Hæc oritur ab obstructione, hic V. S. est instituenda.

2. Adhibenda sunt medicamenta quæ vim habent deobstruendi.

Parti inflammatae, non verò ipsis vulneribus imponi potest, medicamentum sequens, lac virginis dictum:

℞. *Fol. Thußil.*

flor. sambuc. aa. m. j.

Coq. in vino cum litharg.

aceto.

Cerussa.

Myrrha.

post coct. filtretur: f. Cataplasma.
Calidè imponitur, tumorem, dolorem,
& inflammationem sedat.

3. Erysipelas.

Symptoma periculosum.

A a a

Curatio

Curatur.

*Agna flor. Sambuci, Theriaca, dia-
scordio, quod si fluida minus placent, ad-
hibenda sunt inter nec antifebrilia,*

4. Hamorrhagia.

Hoc symptoma est omnium periculo-
sissimum, quia brevi temporis spatio æ-
grum non solum interimit, sed & impe-
dit, quo minus vulnus possit curari.

Huic itaque statim succurrendum,
sed observandum, si sanguis non ita largè
profluat, non statim profluvium esse si-
stendum.

Cum sanguis valdè est floridus, ma-
gnam vas esse ruptum, indicatur, &
tunc vulnera ut plurimum sunt lethali-
a.

Ligatura fortior, in vulneribus gan-
grænam causatur, quia humorum &
sanguinis restagnatio cohibetur, fieri
itaque potest, ut ex tali cohibitione gan-
græna exortiatur.

Curatio.

Cauterium potentiale certissimum fer-
tur remedium.

Cauterium actuale, est ferrum, vel
aurum ignitum; quod vulnere admove-
tur, sicque crusta inuitur.

Cauterium potentiale est, quando
medicamenta adhibentur, quæ crustam
in utendi vim habent, uti sunt, *calx vi-
va, vitriol.* sed post aliquod tempus, si
crusta emolliatur, vel per chiturgum in
cautum detrahitur, tunc sanguis de no-
vo profluere solet.

NB. Venæ minores debent claudi.

Certissimum est remedium, si vas ru-
ptum digitis comprimatur, donec san-
guinis profluvium cessaverit, quod Priu-

cipi Aureliæ in capite vulnerato, auxilio
fuit.

Obs. Ligatura in principio debet esse
fortior, sed tunc sæpius debet relaxari,
hoc fieri potest, si imponatur charta lu-
soria duplicata, sed relaxato vulnere,
vulnus non tangitur, neque crepitus lupi
extrahitur, sed in vulnere relinquitur.

V. S. quoque convenit, & facit, ut
febris impediatur, secundò prohibet,
ne sanguis tantam excitet inflammatio-
nem.

Observandum circa V. S. ne sanguis
continuo emittatur, sed per intervalla,
chiturgus enim manum venæ debet ad-
movere, ut sic profluvium paululum
sistatur, hocque sæpius debet fieri,

Internè.

Exhibenda sunt medicamenta, quæ
sanguinem cohibeant.

Externè.

Adhiberi potest pulvis hicce stegnoti-
cus.

℞. *Farin. volat.* ℥ij.

Bol. armen. ℥j.

Gips.

Colophon. aa. ℥ß.

Sang. Drac. ℥ij.

O. ust.

Vitriol. alb. aa. ℥ij.

Calx viva ℥j.

pilor. lepor. ℥ß.

*Misc. f. pulv. adhibetur cum albumi-
ne ovi. S. Sonderliche Blut-
stillung.*

NB. Colophonium pulverisatum sistit
hamorrhagiam.

Vitriol. O. Calx. habent vim causti-
cam, suntque potissima medicamenta
stegnotica.

Ex

Ex vitriol. paratur liquor quidam famosus, qui nihil aliud est, quam solutio vitriol. sed famam non sustinet, sistit quidem sanguinem, in vulneribus exterioribus, sed non internis: Sed hoc remedium non tutò applicatur, ob vim causticam, quia fucum saltem facit, crustaque delapsa, sanguis iterum profluit, solvitur autem vitriol. in aqua pluviâli, dicunt etiam solvi vitriol. in ∇ Ominis, sed quia volunt per dest. parare non procedit, nihil enim per alembicum egreditur de O.

Internè.

Dati possunt pulveres testacei, emulsionem cum aq. urticae, quæ hic valdè laudatur, Tinct. sulph. vitrioli ad gutt. vii. vel ix. & opium, tanquam salutis anchora. Obseruandum, si opiata velis adhibere, an jamdum magnum sanguinis profluvium sit factum, si hoc sit, & post usum opiatorum, oculorum ægri color mutatur, non amplius opiata profunt, sed nocent.

Obs. Si in dysenteria opiata adhibuerit, alteroque mane color oculorum ægri est mutatus, certè non superabit morbum, si autem color immutatus fuerit, indicio est, ægrum posse reconvallescere.

Modus applicandi.

Optimus videtur, si medicamenta imponantur: cum charta bibula, sæpius duplicata,

5. Dolor.

Symptoma est, urgens, oritur autem à medicamentis acerbis & corrosivis adhibitis, item, si aliquid vulnere incidit, nempe pili, fragmenta vitri, pars instrumenti cujusdam, globulus &c. item,

quando pus in vulnere retinetur, quod est acre, mordax, hinc exitus ipsi debet parari, item humorum affluxus nimius.

Medicamenta externa.

Anodyna, Rosacea &c.

6. Convulsio & Spasmus.

Si pars aliqua capitis, vel nervæ, & membranosa est vulnerata, hoc symptomate ferè omnes moriuntur.

Curatio externa.

Adhibenda sunt confortantia, acungia, pinguis, \odot lavendula destillatum &c.

Internè.

Cinnabarina cum pulvere Marchionis: v. gr.

R. Pulv. Marchion. $\zeta\beta$.

Cinnab. nat. gr. vi. f. pulv. pro r. dosi.

S. Krampff, Pulver a. i. m.

R. Aq. ceras. nigr. ζij .

D. S. Wasser zum Pulver.

NB. Aq. ceras. nigr. sæpius debet bibi à vulnerato, convulsionibus obnoxio.

7. Hyperfarcosis.

Oritur, vel propter victum largiorum, vel ob laudabilem sanguinis dispositionem.

Videndum autem hic, an sit caro sanna, an spongiosa.

Excrescit caro spongiosa, in vulneribus malignis, venenosis, & ex ossium carie.

Aaa 2

Curatio:

Curatio.

O usum vulneri inspergitur.

Sic est ex ulcere. *Grævis præcipitatus.*

Conveniunt quoque pulv. exsiccantes, ut *Saccharum*, & similia.

8. Gangræna & Sphacelus.

Ad Gangrænam instantem cohibendam, vel præsentem tollendam, convenit decoctum, quod habet *Timeus à Gûldenlee* & cataplasma, quod ibidem tradit, vel *epithema contra Erysipelas*, quod exstat pag. 20. volum. primi, locorum communium, quod vocatur lac virginis.

Internè.

Conveniunt bezoardica, *pulvis cordialis præiosus &c.*

Res alienæ vulneri sunt eximenda.

Quæ vulnus incidunt sunt, grumæ sanguinis, quæ non solum dolorem, sed & inflammationem augent, quæ vulneri sunt eximendæ, si autem hæmorrhagia sit timenda, sanguis in vulnere debet relinqui. Item, pili quando sunt circa vulnus, auferendi, & abrodendi, vulnus vino calido est abstergendum: Si ossa sunt fracta, nullibique adhærent, statim sunt eximenda, si autem firmiter adhuc hæreant, hoc opus soli naturæ est committendum.

Globus, vulneri immixtus, antequam vulnus obligetur, extrahi debet, certis instrumentis, quorum tria genera habet *Sturmius*: Si globulus usque ad partem oppositam corpus transierit, ibique hæreat, novum foramen est incidendum, per quod globulus possit extrahi: aliàs

quidam medicamentis, vi attrahendi præditis, hoc solent efficere, sed dubitatur, an talis vis medicamentis possit inesse, sed per talia medicamenta, vulnus nempe dilatantia, globulus sæpius fuit extractus. Sed optimus pro hoc malo est balsamus atque emplastrum, novacula.

Modus labia vulneris attrahendi, & in tali statu conservandi.

Labia vulneris debent conjungi, & in tali statu conservari, hoc fit sola ligatura, in vulnere recto, sed in transversis vulneribus ligatura sola non sufficit, sed adhibenda sunt medicamenta valde glutinosa, vel adhibenda est sutura, eine *Hefft-Nadel* oder *Hefft-Plaster*.

Modus vulnera deligandi consistit in eo, ut tempore hyemali longiores fasciæ adhibeantur, quam tempore æstivo.

Non totum vulnus emplastris tutoriis est obligandum, sed nonnullæ partes, hinc plurimæ frustulæ emplastri imponuntur.

Nisi summa urgeat necessitas, nulla futura est adhibenda.

Medicamenta.

Sufficit resina pini.

Sutura.

Obs. Quando pars nervosa est vulnerata, sutura planè nullum habet locum, cavendum etiam, ne acus vulneri profundius indetur.

2. Non totum vulnus sutura conducendum, sed tantum aliquæ partes, puri enim egressus debet relinqui, & foramen, per quod turunda possit indiri & eximi.

Turun-

Turundæ in parvis vulneribus non sunt necessæ, in profundioribus non ita profundè sunt immittendæ, ne prohibeant crescentiam carnis.

Medicamenta.

Sint vel digestiva, & sarcotica, ex. gr. *Therebinthina, Gummi elemi, balsamus indicus, &c.*

Sarcotica.

Emplastrum diapalma, Norimbergense ob minium, Saturninum Mynsichti.

Epulotica.

Adhiberi solent *Thereb. Mel. rosar. Gumm. elem. bals. Ind.*

Internè.

Adhiberi solent potiones ex regno vegetabili & animali.

2. Medicamenta sanguinem alterantia, vulausque consolidantia, quæ sanguinis æstum mitigant, & quæ habent vim adstrictoriam, & laponariam, quæ quo simpliciori modo præscribuntur, eò fortius juvant, & si pauco cum vino coquantur,

In dosi.

Ferè omnes maximos committunt errores, quod nempe multis utantur potionibus, utendum enim iis cochlearim, in forma ∇ cujusdam, interpositis 3. vel 4. horis, sic melius & pro palato cura succedet, neq; nausea stomacho creabitur, formula talis potionis poterit esse:

℞. Pirol.

Virg. aur.

Artemis.

But. rubr. aa. raj.

Hujus pulv. *℞. cochl. 1. coq. cum vini albiment. j.*

℞. Wundtrancf alle 3. Stund 2. Löf-

felvoll.
NB. Hæ species mente Augusto debent colligi, in umbra siccati, postmodum pulveritari.

De potiones vulnerariæ in sufficientia, vide observ. 83. Centur. 4. Hildani.
Vel.

℞. Gallitrica seu Sanguinar.

Pirol.

Vinc. per V.

Cons. sarac.

Matr. sylv. seu hader sylv.

Sanicul.

Veron.

Alchimill.

Hader. arbor.

Artem. aa. mis.

Alb. grec. ℞.

Coq. cum cerevisia.

D. S. Wund Trancf/ des Tages dreymal 3. Löffelvoll.

Si sub forma pulveris placet: en habes.

℞. Lap. S. cum Opp. f. pulv.

D. S. Pulver ad 3. Messerspiß.

℞. Aq. Veron.

D. S. Wasser zum Pulver.

NB. His potionibus vulnerariis addi debet rad. Saxeparill.

Convenient etiam certæ herbarum species, certis membris, ex. gr. *Betonica* convenit capiti, *fragaria* tenibus, *Agræmonia* hepatis, &c.

Unguenta armoria.

Magnopere laudantur à *Paracelso*; *Gabelchovero, Osvaldo, Grollio, Polypragn.* sive *Colero*, inter recentiores sunt *Helmstius*, & post hunc *Maxwelli.*

Aaa 3

Fun-

Fundamentum operationis

Est hoc: dicunt sanguini inesse balsamum vitæ, & in aere esse spiritum mundi, si igitur instrumentum quoddam, vel linteum, aut lignum, sanguine humano tinctum, ejusmodi unguentis ungetur, deferri vim istam per spiritum mundi, ad hominem, cujus sanguine unctum est instrumentum, aut aliud quid, eo modo, quo magnes trahat ferrum, citra motum, & quemadmodum felis, cistæ inclusa, percipitur, quando aliquis hypocaustum intrat.

Modum applicandi.

Quod attinet, seî in hunc modum procedunt; sumunt instrumentum, quo vulnus est infligatum, aut aliud quid, sanguine vulnerati tinctum, deligationemque, cetero imposito medicamento instituant, observant hic etiam an vulnus sit rectum an obliquum, sæpiusque vulnus utina abstergi jubent.

Ad circumstantias discrepantes

Si attendamus, & discrepantium numerum, invenimus, quod 1) non omnia vulnera, nisi lævia possint curari hoc remedio. 2) *Fabricius Hildanus* testatur, frustra sæpius hoc remedium fuisse adhibitum. 3) Authores in præparatione medicamenti non conveniunt, quidam enim aliqua omittunt quidam verò addunt. 4) Quoad tempus etiam non conveniunt, quidam namque dicunt, medicamentum hoc parari debere, sole existente in libra, quidam verò, sole existente in Lev. Alti aliter, Formula unguenti talis potest esse.

℞. *Usnea* ℥j.

Mumia ℥β.

Ping. human. ℥ij.

Sang. human. ℥iβ.

Ol. lini ℥ij.

Rosac.

Boliaa. ℥j. M. f. Unguentum.

Solent etiam adhibere pulv. Sympatheticum, quem ☉ existente in ℞ præparant, nempe Vitriol. calcinatum, quod quidem non oboccultam, sed manifestam aliquam causam juvat, obligatur enim vulnus quoque hocce remedio.

*De Vulneribus nervorum
& tendinum.*

Omnia actia in vulneribus nervorum debent exulare.

Bontekoe negat vulnera seu puncturas nervorum, sed esse tendinum vulnera, refutat a *Maivs*.

An nervus aliquis planè sit dissectus, exinde colligitur: (1) quando vulnus est transversum, præsertim ubi propè articulum aliquem fuerit infligatum. (2) Ubi vulnus hæret in capite, musculus nervus est vulneratus, si in cauda, tendo. (3) Quando motus & perceptio perit, nervus est vulneratus, quando autem insignis adest dolor, tendo est vulnerata, seu nervus ad nimium non planè est præcisus.

Prognosis.

Nervorum vulnera sunt periculosissima, quia facilè putrescunt, punctura tamen periculosior est sectione, quia medicamenta nervos non possunt attingere, & vulnus admodum est angustum.

Tendinum vulnera non adeo sunt periculosa, ac nervorum vulnera.

Convulsio, in his vulneribus, ut plurimum solet esse signum lethale.

Atten-

Attendendum ad Symptomata.

In ejusmodi vulneribus debet supervenire tumor, si non adsit, aut si adsit, subito tamen cesset, pessimum est signum, quia indicat pus reventi ad cor, vel ad ipsum cerebrum.

Idem judicandum de inflammatione.

Consideranda quoque est conditio puris, quod effluit, si sit serosum, malum est omen, malum quoque si sit lacteum & glutinosum, tertio si aqueum, hoc enim pus indicat, pravitatem deferri ad cerebrum, indeque facile convulsiones, & epilepsia possunt oriri,

Curatio.

Dolor & inflammationes ante omnia sunt leniendæ, utpote à quibus gravissima solent oriri symptomata.

Externæ.

Olea possunt adhiberi, quæ demulcent, & propter tenuitatem partium facile penetrant, ut *ol. lumbr. terrest. ol. lil. albor. ol. vulp. Cost. ol. de castoreo.* Paræi experimentum.

℞. *Ol. still. terebinth. ℥j.*

℞. *vin. ℥j.*

Camph. ℥b. m. instilletur vulnèri.

Sylv. commenda quoque *ol. terebinth.* cerumina auris ab Helmontio commendantur. *Bals. Indic. ol. still. lavend. laur. succin.* omnibus adde debent *lumbric. terrestres.*

Frigida externè nocent, ut & aer frigidior, medicamenta, tepida nervis, calida tendinibus conveniunt; candelis cereis debent uti, non sebaceis: Humida nocent, exsiccantia verò profunt: vulnus apertum debet servari turundis; si sit

punctata, sectio debet institui, quæ fieri debet sub forma crucis, *Creuzweiss.*

Conveniunt Spiritus vini, quamvis sit acrimonia præditus, tamen hæc acrimonia est volatilis, subitoque cessat: Propolis, quod est species pinguedinis, conficiturque instar ceræ, ab apibus: *ol. ceræ,* sed hoc prius temperandum cum *Gummi Elemi,* aut *Terebinthina: aq. Calcis viv.* tite præparata.

Emplastra & cataplasmata.

Empl. diapalm. cataplasmata, quia siccaut calorem nativum conservant, putredini resistunt, & Gangrænam prohibent: in hunc modum possunt præparari.

℞. *Mic. panis alb. invet. lbj.*

Fol. scordii.

Ruta aa. ℥b.

Summit. absynth. ℥j.

add. *vini Gallici, q. s.*

F. Cataplasma.

Cataplasma hoc tepidè applicatur, magno opereque laudatur in puncturis à *Jacobovan. Meckern.*

In magna putredine sequens quoque commendatur unguentum:

℞. *Ung. digest.*

Thereb. aa. ℥j.

Ung. basil ℥b.

Pulv. myrrh. ℥b.

℞. *precipitat. ℥b.*

℞. *absynth. gr. viij.*

M. S. *Hylandes Salslein.*

Diata.

Strenuè commendanda, vinum inter-
nè non convenit, potest esse decoctum
C. C. vel hordei, vel decoctum pro
epilepsia, semen cassiæ, vice
quercus;

quercus; à risu ægri abstineant, venerem, ceu pestem fugiant.

Obs. Quando sanies in maxima copia profluit, & quando est instar albuminis ovi quod limicerium vocant, indicatur, ligamenta esse dissecta.

Obs. Quando magna adest inflammatio adhiberi potest cataplasma, cum oxymelide simplici, e gr.

℞. *Farin. volat.*

Hordei

Pulv. rosar. rubr.

chamomill.

aa. q. p.

adde oxymel. cum o. o.

lumbric. terrestr.

f. Cataplasma,

De Vulneribus sclopetis infectis.

In hisce vulneribus non solum est continui solutio, sed inferunt quoque sanguinis & spirituum animalium alterationem, adest quoque non simplex continui solutio, sed globulus aliquid de substantia secum abripit, si enim globulus paululum penetrat, non potest dici vulnus simplex, quia nervi & tendines vulnerantur.

Differentia.

Hæc vulnera, vel sunt sine, vel cum ossium fractura, hæc posteriora sunt curatu difficiliora.

Prognosis.

Si globulus penetrat cavitatem aliquam insignem, ut cavitatem Thoracis, vulnus est periculosius, quam si fuerit in parte quadam carnosa: porro quæ cum ossium fractura, si os vulneribus saltem dehiscit,

In curatione.

Omnibus medicamentis admisceri debent ~ *vini bals. indic.*

Ubi magna contusio, statim scarificandum, ubi magna putredo & precipitatis tantillum cum mundificantibus misceandus.

Si Empyremma adsit convenit crem. calc. viv. cum melle.

Internè nitrum acetum bezoart. Timel. bezoart. diascord. & diaph.

(1) Observari debet accurata dieta, ubi non solum est habenda ratio victus, quietis, animi passionum, sed & aeris, sæpius enim aer peculiarem quandam fovet qualitatem: sic in expugnatione Candiaz omnes fere læsi, sunt mortui, quamvis vulnera fuerint levia, propter venenatam aeris qualitatem (sanguinis Germanorum valdè insensam: sic comes Waldecensis, in tibia, granata manuarum leviter vulneratus, est mortuus.

(2) Omne quod vulnus incidit, debet extrahi, quod fit, vel per attractionem, vel per impulsionem; attractio fit vel instrumento, vel medicamento, quod magnes solet ingredi: sed usus talium medicamentorum, jam ferè omnis definit, quia magnes pulverisatus vim suam amittit, unde attractio fit manuali operatione instrumento aliquo, quod verus est magnes, pro globulo extrahendo; quod si orificium vulneris valdè sit angustum, debet dilatari, quo instrumentum commodius indit, globulusque extrahi possit: si etiam fragmenta ossium adsint dilatatio hæc valdè est necessaria, si autem globulus usque ad partem oppositam penetraverit, impellendus est potius ad eam partem, ibique per

per novam sectionem extrahi debet, vel per cauterium potentiale est evocandus.

Symptomata.

Sunt (1) Gangræna, (2) Hæmorrhagia, (3) Dolor, (4) Tumor.

[1] *Gangræna,*

Primum symptoma, quæ solet in tres gradus dividi (1) quando in parte læsa est calor nativi diminutio, colorque sensim mutatur in cadaverosum, hicque vocatur gangræna: (2) quando calor est emortuus, adest livor, fætor, vulnusque ad contactum est frigidum, vocaturque sphacelus: (3) quando tota pars penitus est emortua, vocaturque sideratio, vulgò dicitur *laîté Brand*.

Causa.

Gangræna, sunt obstructio, & sanguinis in circulum reditus sufflaminatio; quia spiritus valdè exagitantur, sicque membrum illud non amplius possunt influere, tandemque hoc modo emortitur.

Externa.

Sunt aër frigidior, venenum &c.

Primus gradus gangrænae est sanabilis, secundus & tertius autem sine amputatione vix possunt sanari.

Curatio.

In Gangræna & Sphacelo initio statim instituenda profundior scarificatio, hoc facto, pars scarificata abluitur aceto ferriore calido, corruptus enim sanguis

per scarificationem extrahitur, acutum penetrat, obstructionemque tollit.

Si profundior adest putredo, post lotionem vulnere debet applicari aqua sphagædenica, cum Spir. Vin. mixta, misceturque cum tertia parte ꝯ sublimati, iusta enim dosis ꝯ sublimati debet observari. Aqua hæc paratur h. m.

ꝯ. *Calcis vivæ recent.* lbj.

Aq. pluvi. lbx.

Stent per triduum, sæpiusque agitentur postea residente in fundo calce, filtrantur & decantentur: Aquæ filtratæ adde:

Mercurii sublim. corros. pulv. ℥j.

Sic color aq. eo momento ex albicante mutatur in flavescentem, hoc pulv. in fundo residente, aq. in usum vocatur.

Vel applicatur statim Spir. Vin. in quo unguentum Ægyptiacum est dissolutum, vel cataplasma de quatuor farinis, quod paratur h. m.

ꝯ. *Farin. horæ.*

Fabar.

Lupul.

fænu Gr. aa. q p.

adde Oxymell. fiat Cataplasma.

Superimposito fotu ex marrubio, & ablynthio, cum vino coctis, vel prius coquantur cum aqua, postmodum, in fine coctionis additur vinum, ne vinum per coctionem vim suam amittat.

Ubi magna adest inflammatio, novacula auferatur, si vulnus sit valdè sordidum, fortiora adhibenda sunt medicamenta, nempe Calcis viva, cum aqua re-

Bbb center

center extincta, postmodum arefacta, & pulverisata, miscetur cum Sp. Vini, & in forma cat. plasmatis, parti imponitur.

Quod si videamus, inflammationem non profundius ferri, adh. benda sunt digestiva ex *therebinthina, vitello ovi*, & \mathcal{S}° *ovorum* tantillo, linimentum: sed si fortè hoc remedium non satis exsiccat, nec sorditiem omnem tollat, adhibendum unguentum suppurativum, vulgò *Cyt. r. Sals. lin.*

\mathcal{R}° . \mathcal{F} *subl. corros.* $\mathcal{Z}j$.
M. exactè.

Si videmus, vulnus meliorari, nec tantam ad esse sorditiem, sumitur *ung. diapomphotygos* superimposito *empl. diapalmæ*. Sunt, qui tota curatione imponunt aquam *Calcis Vivæ*, sed notandum, quod tunc dosis *Mercuri* sit minuenda, sufficit pro utu quotidiano $\mathcal{Z}\beta$.

Sed quando *Grangræna* ulterius procedit, cogitandum de amputatione, non ipsa articulatione, sed paulò supra eam: modus operandi describitur à *Fabricio Hildano*, & *Scultero*.

2. Hemorrhagia.

Cum sanguis vitæ, thesaurus, largius profluit.

Triplici modo solet inhiberi.

(1) Immissa Turanda ex crebitu lupi vel spongia.

(2) Per ligaturam arctiorem, quæ priora duo locum habent in vulneribus parvioribus.

(3) Per cauterium actuale, vel potentiale.

Ligatura est minus tota, hinc ad cauteria est confugiendum: Galli utuntur *Vi-*

triol albo, cum albumine ovi, cum *homyce*, seu charta emporetica, vulnea intruso.

Pulvis sympatheticus etiam potest adhiberi: ex gr.

\mathcal{R}° . *Vitriol cyprin. part. ij.*
Tragacanth. part. j.

Contul immittantur vitro, exponantur radis solaribus, per totum diurnum canicularium curriculum, post in subtilissimum redigantur pulverem.

Quod si nec hæc remedia sufficiant, confugiendum ad cauteria actualia.

Aliqui dicunt, vulnera *sclopetorum* non tantum sanguinis emittere, ac alia vulnera, propter ustionem, quod quidem verum, si ille, qui vulnus inflixit, propè adstitit vulnerato, aliàs non convenit cum experientia, globuli enim non sunt calidi, multò minus igniti, sed impetu agunt, hinc vulnera, sagitta inflicta, non adeò sunt periculosa, ac vulnera globulis inflicta, & hæc res usque adeo est evidens, ut globulus, è cera confectus, & bombardæ immixtus, non liquefcat, sed si cera fuerit exsiccata, penetrat asserem.

Rursus, si globulus in cervum pulveris pyriti emittatur, pulvis iste non accenditur, nisi globulus corpus aliquod durum feriat, indeque ignem eliciat.

Illam nigredinem, quæ percipitur, provenit non ab ambustione, sed à contusione hinc inter vanitates sunt habenda illa verba, quæ à nonnullis pro arcanis habentur contra ambustionem.

Neque vulnera hæc proprie sunt venenata, sed læsio fit secundum minimas par-

particulas, majorque impetus hic est quam in punctura vel ictu.

3. Dolor.

A quacunque etiam causa proveniat, demulcent olea, ut, O° chamomill. O° Hyperic. cum Sp. Vini, vel cataplasma, ex gr.

R° . Fulig. splend. Z°ss .

Vitell. ovi.

O° Hyperic.

Sp. Vini aa. q. l.

M. f. Cataplasma.

Quia autem major est contusio, non debent habere vim humectandi, sed exsiccandi potius Medicamenta usitatoria sunt sequentia.

(1) Digestiva, ex Therebinthina, Sp. Vini, vitello ovi, E° O° ovorum: elapsis aliquot diebus, adde Aloes, Myrrh, aa. q. p. tandem ubi magna adest putredo, adde precipitatu rubri Z°j . ad Z°j . unguenti præcedentis: quoties digestiva vulnere induntur, debet lavari Sp. Vini. De aqua sphagdaenica dictum supra.

Si os quoddam sit cariosum, Tinct. aloes composita, vel

R° . Sp. Vini $\text{℥}^\circ\text{j}$.

Aloes Z°j .

Myrrh.

Sacc. cand. aa. Z°j .

Stent in digestionem, in cineribus calidis per 12. horas.

NB. Si Sp. Vini non sit ad manus, Frumenti optimus potest adhiberi.

Si vulnus degeneret in ulcus, sæpius per Syringam sequens aqua est immitenda.

R° . ∇ pnto. $\text{℥}^\circ\text{ij}$.

Infund. herb. matric.

Vinc per vinc.

Sanic.

Prunell.

Hyperic.

Bugloss. aa. mj .

Rad. aristot. ras. Z°j .

Coquantur ad partem tertiam, adde Sp. Vini vel aq. vit. part. ij . Ulcera egregie quoque mundificat O° ex succo apii.

Ad carnem absumendam, adhibetur O , vel solum, vel cum Q præcipitatis.

Inter emplastra commendantur, empl. diapalon. de minio, sticticum Crollii.

De vulneribus venenatis.

Sunt venenata, non respectu sui, sed respectu injectionis, quando instrumentum fuit tinctura veneno, vel ab animali venenato vulnus fuit inflictum.

Signa.

Sunt tumor, dolor, inflammatio, delirium, convulsio, quando color mutatur, acedunt graviora symptomata, præter manifestam aliquam rationem.

Hæc vulnera sunt periculosissima, quia venenum miscetur sanguini, sicque ad cor defertur.

Curatio.

Venenum ante omnia debet extrahi, cucurbita, aut cauterio actuali, quod omnibus palmam eripit; si autem

Bbb 2

ob

ob nervos vulnere ipsi non possit adhiberi, adhibendam tamen est in parte vicina. Purgatio & V. S. nocent.

Internè.

Conveniunt sudorifera, cordi imprimis quoque est prospiciendum, *malum citrinum*, & *viperarum*, *bezoar*, *diascordium*, *Tinctur. bezoardica*; regioni cordis debet imponi, $\circ\circ$ *scorpionum* vel *Magnum Mathioli*.

De vulneribus particularibus.

In capite futura per acum non habet locum ubi pericranium est læsum, ob sensum exquisitum, nocent pinguis, ob acidum, profunt exsiccantia:

Meninges esse læsas, conijcitur ex largiori hæmorrhagia, hinc quando sanguis largius profluit, indicatur, meningis esse læsas.

Vitanda hic Venus & ira, quia cerebrum admodum commovent; levissima etiam vulnera capitis præsertim circa futuras, per quas multa vasa transeunt, pro magnis habenda.

Vulnera facies.

Per futuram non debeat curari. Sed per emplastrum conglutinans Mays commendat emplastrum basilicum.

In oculorum vulneribus.

A pinguioribus est abstinendum, sanus oculus, a què ac fauciatus, debet deligari. Laudatur à nonnullis lac muliebri, sed quia facilè accescit non prodest.

Pulmones.

Esse læsos, conijcitur, ex difficili respiratione, & sputo cruento.

Vulnera abdominis.

Si intestina fuerint collapsa, & fauciatata, futura debet institui in crassioribus, sed quia statim intestina ab aère alterantur, ablui debent Spirit. Vin. vel vino calido.

Si portio aliqua lienis vel Hepatis putrefacta ex vulnere expendat, debet præsciendi.

Casus 1.

Vulneratus fuit quidam, in metatarso pedis, à ferro decedente, ibidemque vulnus insignente, simulque ossa subiecta lædente.

Consideranda.

Hic primo qualitates vulnerum, quod nempe vulnus hocce sit compositum, quia os non potest lædi, nisi simul nervi & tendines lædantur.

Symptomata.

Quæ jam adsunt, vel instant, sunt (1) Dolor, qui erit exquisitissimus, quia nervi & tendines non placè sunt præcisi, (2) Inflammatio, (3) Febris & Spasmus, (4) Convulsio, tandemque (5) Gangræna.

Prognosis.

Tale vulnus admodum est periculosum, (1) quia nervi & tendines sunt læsi, (2) pro-

(2) propter contusionem, nervi enim contusi difficiliter suppurantur, semel autem suppuratis difficilimè iterum sistitur suppuratio, sicque vulnera hæc abeunt in apostemata, & ulcera maligna.

Curatio.

In omnibus vulneribus urgentissimum symptoma est hæmorrhagia, quæ hic non adest, adeoque hoc vulnus facile post deligari, ante omnia est abluendum, & à sanguine coagulato depurandum.

Hoc facto, digestivum aliquod vulnere est instillandum, est promovendam suppurationem, hocque digestivum debet esse calidum, quia adsunt nervi & tendines, frigiditas enim nervis, tendinibus, & ossibus sunt inimica, ut & aer frigidior.

Hoc facto, imponendum emplastrum Digestivum.

℞. *Therob. ven.* ℥℥.
Gumm. Elem. ℥ij.
Bals. Peruv. ℥℥.
 ○○ *Cera* ℥℥.
 ○○ *Hyperic. q. l.*
 M. f. Linimentum.

Præmissis diebus imponi debet emplastrum sticticum.

Factâ suppuratione, Digestivum debet mutari & misceri cum mundificantibus, qualia sunt: *Spir. Vin. mel. ros. ung. Egypt.* vulnus hoc ad minimum ter de die debet deligari.

℞. *Digest.*
 Add. *Ung. Egypt.* ℥℥.
 S. Suppurativum.

Si partes adsint jam cadaverisatæ, debent removeri, quo citius hoc fit, curatio eò melius procedit: si maxima adsit putredo, adhiberi potest:

℞. *Unguent. digest.*
 ℞ *præcipit. rubr.* ℥℥.

Sed, ut ipsis symptomatibus obveniamus, integer pes *lumbric.* est inungendus, vel etiam *rosar.* & supra & infra vulnus imponi debet *Emplastrum diapalma* ceu *Digestivum* quoddam egregium.

Dum fit suppuratio, metuenda febris symptomatrica, quia multæ partes contusæ adsunt.

Prognosis.

Si corpus sit caco-chymicum, tunc febris talis potest fieri lethalis, quia superveniente spasmus, æger subito potest extinguui.

Ex statu vulneris indicatur, febrem esse lethalem, si nempe vulnus valdè est exsiccatum, partes flaccet, color est lividus.

Curatio.

Febris est tollenda, per sudorifera, & diaphoretica, non per purgantia.

℞. *Aq. flor. Sambuc.*
Card. bened. aa. ℥j.
theriac. camph. ℥℥.
Diasecord. ℥℥. Misc.

S. *Schwiz. Franck. a. r. m.*

Pulvis, qui sine perceptione notabiliter sanguinem mundificat.

℞. *C. C. f. Δ. ppt. ℥j.*
Cinnab. S. nus. vel nat. gr. v. M. f.
 pulv.

S. *Schnitz Pulver a. r. m.*

Bbb 3 ℞. *Aq.*

℞. Aq. fumar. ℥℥.

S. Wasser zum Pulver.

℞. Bezoar. orient. gr. vj.

Cinnab. nativ. gr. iij.

Myrrh. gr. j.

⊖ volat. C. C. gr. ij. M. f. pulv.

S. ut aute,

℞. Tinct. ♂ ex regul. ℥℥.

S. Wund- Tinct. alle Morgen xxv.

Tropffen.

℞. Aq. fumar. ℥iij.

S. Wasser zur Tinctur.

Ad vulnus cicatrice obducendum, convenit Empl. diacalyci: valde exsiccans:

Suppuratio fit ante ♂ 4.

Casus 2.

Si in eadem parte, vulnus transversim gladio fuerit influctum, ideoque ob obliquitatem plurimi nervi & tendines fuerint abscissi.

Prognosis.

Tunc vulnus est periculosissimum, ob nervorum & tendinum copiam, timendum quoque partem eam ad motum futuram inutilem.

Curatio.

Multum hic situm erit in legitima deligatione, & ut pes convenienti situ conservetur.

Labia ejusmodi vulneris per suturam non sunt adducenda, quoniam nervi nullam patientur suturam: & quia magnam puris copiam eructant, vulnus enim debet servari apertum, digestivum, calide satis, vulneri est adhibendum, vulnus aeri haud diu debet exponi, alias adhiberi

possunt medicamenta, in primo casu præscripta.

Casus 3.

Exponitur graviter in humero vulneratus acinace, & quidem transversim, Medicus & Chirurgus accersentur, repertiuntque magnum hiatus, & quod labia à se admodum recesserint.

Prognosis.

Vulnus hoc admodum est periculosum, quia est in parte excarni, cui multi nervi & tendines subjacent.

Curatio.

Hæmorrhagia est sistenda, vulnusque vino lavandum, inditis stypticis, labia vulneris sunt adducenda, ad quod solum emplastrum glutinosum non sufficit, sed in medio vulneris sutura est instituenda, & in fine emplastra glutinosa sunt adhibenda, quæ filo inter se debent conjungi.

Brachium est attollendum, ideoque sub axillis linthea duplicata sunt gestanda.

Symptomatibus naturæ est succurrendum, medicamentis defensivis, quia pars vulnerata thoraci est proxima, hinc in thorace solent oriri dolor, tumor, inflammatio &c. adeoque thorax cum toto brachio inungi debet. \circ \circ spica, \circ \circ chamomill. \circ \circ Rosar. \circ \circ lumbricorum, partibus vicinis superimposito emplastro ex Gummi elemi: ex. gr.

℞. Gummi. Elem. ℥iij.

Mastic. ℥vj.

Resin. pin. ℥℥.

Colophon. ℥v.

\circ \circ Resar. ℥iij.

Thereb.

Therob. optim. ℥j.

Succibeton.

Caprif. a. ℥ss. v. ℥iv.

Coq. ad succor. consumption, adde

Cera tantillum.

Fiat Emplastrum.

Egregium hoc est emplastrum defensivum, atque cephalicum.

℞. *Empl. Gumm. Elem.*

Nervin.

diapalm. aa. ℥ss.

Misc. Adde

Ol. lumbric.

Detur, S. Emplastrum,

Defensivum pro pectore, & cubito.

Sed cum pars hæc vulnerata vicina sit spinæ dorsæ, hæc inungi debet sequenti unguento;

℞. *Ung. spasm. Mynsicht. ℥j.*

Ol. lumbric.

Vulp. aa. ℥ss. Misc.

S. *Sälbt in jum Rückgrad.*

Sed, si larga hæmorrhagia non adsit, digestiva vulnere statim debent indi, ex iis quæ jamdum descripta sunt.

Facta suppuratione, exsiccantia sunt adhibenda.

Ipsi vulnere imponi debet *emplastrum diapalma*, vel *sticticum Crollii*.

℞. *Terr. Vitriol. dulc. ℥ss.*

Ol. Hyperic.

Cera aa. q. l. Misc.

f. Emplast. um sticticum.

Sæpius circa articulationem oritur dolor, sequitur tumor, citra manifestam aliquam rationem, quod malum est signum, quia indicat, nervum aliquem esse valde læsum, tunc epithema ali quod est adhi-

bendum, quod vim habeat resolvendi & discutendi, ut *lac virginis*, vel, *Olibanum*, *myrrha*, *Lithargyrium*, conceda cum vino, & parti quæ dolet imponenda; Vel epithema ex *Zuvöffero*.

Casus 4.

Vulnus in cubito punctim inflatum, sanguis cum impetu profluit, ex quo cognoscitur, arteriam esse læsam.

Hic hæmorrhagia primum est sistenda, medicamentis stypticis, vulnusque dilatandum.

Brachium est elevandum, retro vulnus locus est quærendus, ubi sit arteria, quo loco bene notato imponi debet pulvilculum, cum arctori ligatione.

Adhibendus est liquor quidam stypticus, si adsit, vel pulvis stegnoticus, supra præscriptus, cum albumine ovi.

Immittenda turunda, quæ tamen arteriam non debet attingere.

Generosum remedium internum, nempe V.S. in parte opposita debet adhiberi.

Observanda hic veniunt, quæ sæpius sunt monita, vulnus, si larga fuerit hæmorrhagia, ante biduum non est deligandum, in detectione observandum, ne stegnoticum planè, vel etiam vi quadam eximatur, aliàs hæmorrhagia recrudescit; relicto medicamento stegnotico, inditur digestivum, ad puris generationem promovendam, quod hic debet esse liquidum satis, præparatum cum *Ol. ceræ*, quod maximam in puncturis habet efficaciam.

Casus 5.

In amputatione manus, hæmorrhagia est.

eff. sistenda, cauterio actuali, vasaque majora aduri debent ferro ignito, stypticumque statim est applicandum, cum albumine ovi, super imposta vesica suilla madefacta: pro prima deligatione hoc sufficit. Trunco imponitur defensivum, pro affluxu spirituum impediendo, quod esse potest, decoctum adstringens cum vino rubro; vel epithema ex bolo, cum albumine ovi, & alumine.

Post triduum tollitur ligatura, tumque illa crusta, à cauterio facta non debet removeri.

Ossium & nervorum habenda est ratio, Unguento digestivo superimposito, vulnusque priori modo debet deligari, emplastrum imponi debet magis exsiccans.

In tertia deligatione imponitur pulv. exsiccans, ex rad. Irid. croco. Ovis, cerussa, C.C.

Casus. 6.

In apice digiti infixa fuit spina, cujus aliqua pars intus remansit, hic est metuendus dolor, extendens se per totum brachium, inflammatio, tumor, convulsio, delirium, tandemque mors.

Vulnus dilatandum primo, exiguaque turunda immittenda, ne novus causetur dolor.

Si spina extrahi possit, ante omnia erit extrahenda, extracta spina medicamentum digestivum fluidum vulnere est immittendum, v. gr.

℞. ʒ. cera ʒß.
juniperi ʒj.
Aq. theriac. ʒij.
viti ʒij.
ʒ. ovorum ʒß.
Misc.

Calidè imponendum.

Cataplasma ex micis panis, supra descriptum toti manui est imponendum.

Vulnus secundum lineam rectam est dilatandum si commodè fieri possit.

Digestivum dilui potest cum ʒ. vel ∇ theriac, deinde cataplasma est imponendum, vel emplastrum diapalmæ, puri exitus parari debet, his factis, apparet deum quale sit vulnus.

Hinc imponendum digestivum, exsiccans, & mundificans sequens:

℞. Olor. opt. ʒß.

Therib. ʒij.

Resin. ʒß.

Vitriol. alb. ʒj.

Mastic.

Myrrh. aa. ʒij.

Ceruss. ʒi.

Oliban. ʒij.

Campbor. ʒij.

℞. a. Unguentum.

S. Digestivum, in ulceribus & vulneribus nervorum.

Tali digestivo uti potest in omnibus vulneribus nervorum, quia absumit humiditatem.

Vulnera thoracis.

Vulnera, si penetrant ad cavitatem abdominis, facile cognoscere possumus [1] ex situ, in quo æger fuit læsus, [2] ex symptomatibus, [3] ex sanguine, aliisque excretis.

Cognoscitur intestina esse læsa. (1) ex loco affecto, (2) ex gravitate symptomatum, quæ sunt: Animi deliquium, anxietates, inquietudo, convulsio, febris, (3) ab excretis per vulnus, quando autem vulnus adeo est exiguum, ut excreta non possint

possint exinde exire, Chirurgus turundam extraxam naribus debet admovere, & odorare, an excrementorum odor possit percipi.

Potest autem cavitas abdominis transfodi, citra ullam intestinorum læsionem, quando intestina sunt vacua, nec flatibus turgent, quod etiam potest fieri, si attendatur, an obliquè vulnus fuerit inflictum, si hoc, non facile læduntur intestina.

Potest hoc idem cognosci, ab excreto sanguine per alvum & vomitum, hinc clyster injectus inspicere debet an aliquid cruoris secum vehat.

Vulnera ab domini inflicta, vel egrediuntur ab altera parte, vel sunt lateralia, quæ sunt periculosiora.

Vulnera à tergo sunt periculosiora, quam in parte antica.

Vulnera lateralia, quæ circa costas infliguntur, sunt periculosiora, quam circa anteriora partem, quia pericostium læsum, facile in consensum trahit pleuram, hincque facile pleuritis solet supervenire, metuendum quoque, ne pus colligatur, & deineatur inter pleuram & musculos costales, quod pus, si in cavitatem erumpat, lethalem inferre potest morbum.

Vulnera, quæ à tergo infliguntur, quo propiora sunt spinali medullæ, eò periculosiora.

Possibile quoque est, ut globulus, gladius, penetret thoracem, citra pulmonum læsionem, si scilicet sit in expiratione, ubi contrahuntur pulmones.

Quando vulnus aliquod magnum penetrat usque in cavitatem, ex hæmorrhagia largiori possum conjicere, pulmones, vel vas aliquod magnum esse læsum, si au-

tem vulnus punctum est inflictum, tunc sanguis cum tussi rejicitur, percipiturque respirandi difficultas; succedit febris, dolor pectoris, inflammatio pulmonum, tandemque mors.

Magnam in cavitate pulmonum fieri putrefactionem, conjicitur ex anhelitus fœtore, ut & ex fœtore turundæ extraxæ; in tali vulnere sanguini exitus debet parari, per decubitus ægri in vulnus, natesque & os debet claudi, quo eo melius exeat sanguis; si autem vulnus non sit satis amplum, inditâ cannulâ (Rörchen) sanguini debet parari exitus; quoniam autem sanguis extravasatus statim crumescit, injectiones quoque debent institui: ubi observandum, quod ab omnibus acrioribus atque acidis, pectori admodum inimicis, sit abstiniendum.

V. S. in vulneribus pectoris nunquam debet intermitteri, quia vena illa, quæ secatur parti vulneratæ est vicina, præcaveatur itaque pleuritis, respiratio sit liberior, & inflammatio inhibeatur.

Nec sudorifera hic sunt omittenda, quia sanguinem grumosum dissolvunt, & præcavent pleuridem, è contra purgantia sunt fugienda, quia in morbis pectoris ne hilum quidem proficiunt.

Hinc Chirurgus vocatus deligato vulnere V. S. instituat, Medicus interea cardiacam, quod simul sanguinem grumosum dissolvit, præscribat: ex gr.

℞. Aq. cheres.

Card. bened.

Veronic.

Card. Mar. aa. ℥i℥.

Acet. dest. ℥j.

Lap. S ppt ℥j.

℞. diaph. ℥℥.

Ccc

Syr.

Syr. hed. terrestr. ℥i. Misc.

S. Herz- und Brust- Wasser /
alle Stund wohl umbge-
rührt 3. oder 4. Löffel voll.

Vel, si maxima adsit respirandi difficul-
tas, atque angustia, ex. gr.

℞. *Sperm. cet.* ℥j.

D. S. Wund- Pulver a. i. m.

Cum cerevisia calida.

Statim fieri debet clysteris injectio, ex.
gr.

℞. *Rad. Enul.*

Alth. aa. ℥ij.

herb violar.

Endiv. m. j.

Flor sambuc.

Chamomill. a. p. j.

Coq. colat. ℞. *℥b. j.* adde,

o *lini recent.*

fol. nuc. a. ℥j.

Vitellum ovi.

Sal tartari ℥℞.

Misc. f. Enema.

Elapsis jam aliquot diebus, commen-
danda sunt diaphoretica, ex. gr.

℞. *Corall. ppt.* gr. xv.

Unic. ver. gr. vj.

℞nus diaph. gr. xij. f. pulv.

S. Schwitz- Pulver a. i. m.

℞. *Aq. Veron.* ℥℞.

S. Wasser zum Pulver.

Interea tussis ægrum valde torquet ac-
cedit febris, cum dolore pectoris pungiri-
vo, tussis existit propter irritationem, fe-
bris est à sanguine putrescente; Cujus
effluvia turbant mixtionem sanguinis,
tùm, si æger ferre possit, V. S. est reite-
randa, eademq; conveniunt, quæ in pleu-
ritide, æget quæ in thorace aliter non tra-

ctari debet, quam pleuriticus, sanguis pu-
trefactus per expectorationem debet re-
moveri, adhiberique simul debent refri-
gerantia: ex gr.

℞. *Aq. papav. errat.*

Card. Mar. a. ℥j℞.

C. C. citr.

Veron.

Cherast. aa. ℥j.

Conf. alkerm. ℥℞.

Syr violar.

papav. errat. a. ℥℞.

Spir. Sulph. gutt. vij. Misc.

S. Wund und Lungen- Wasser /
alle Stund 2. Löffel voll.

Necessariæ quoque erunt potiones
vulnerariæ, quæ refrigerant: ex gr.

℞. *Hordei p. j.*

Raf. C. C. ℥ij.

Rad. liquir.

China aa. ℥ij.

Rad. farfar.

enul. aa. ℥j.

Herb. hed. terrestr.

Pulmonar.

Pirol.

Veron. aa. m. j.

Passul. minor. ℥j.

Coq. cum aq. fontan. Colat.

℞. *℥b. iij.* add.

Syr. de jujub.

Viol. aa. ℥℞.

Misc. S. Wund, und Lungen-
Tranck alle 3. Stund 4. Löffel
voll.

Externè præter defensiva, supra posita,
imponi debet fomentum, ex. gr.

℞. *Fl. Chamom.*

Sambuc.

Melilot. aa. m℞.

Sum-

Summit. aneth.
herb. Origan. aa, m̄j.
Sem. lini.

foen. grac. aa, ʒb.

Incisa groſſe, D. S. Species zu 2. Säcklein in Milch zu tochen / und über zu legen.

Si vulnus autem totam cavitatem penetraverit, & in tergo sit exitus, utriusque orificio immittenda turunda, parata ex empl. styptico, quam inungunt digestivo aliquo sicque immittenda.

Ejusmodi vulnera, ut plurimum sunt lethalia, moriunturque ægri circa diem 7. 11. 14.

Ætrem seu pestem & venenum debent fugere, hinc, quoties vulnus aperitur, sacculus calidus ex herbis vulnerariis, cum vino coctus, iterumque expressus interea debet imponi.

Si ex humorum affluxu intus pus fuerit collectum, in interstitiis costarum interiorum vulnere ad cavitatem usque non penetrante, vesicatorium, vel cauterium est adhibendum, vel si fortius sit, lanceolâ puri exitus est parandus.

De Vulneribus capitis.

In capite læduntur, (1) cutis, (2) musculi, (3) perigranium, (4) cranium, (5) meninges (6) denique ipsa cerebri substantia.

Symptomata.

Vulnera in capite sequentia sunt: (1) Hemorrhagia, (2) Dolor, (3) Tumor, (4) Inflammatio, (5) Convulsio, (6) Spasmus, (7) Epilepsia, (8) Gangrana,

(9) Sopor, (10) Vomitus, (11) Delirium, (12) Phrenitis, (13) Paralysis, (14) Sopor, (15) Apoplexia.

Noctentia.

Sunt frigida, ut ær frigidus &c. ita vinum, omniaque calida.

Differentia.

Vulnera hæc vel sunt tantum superficialia, vel profundiora; hæc, vel sunt cum vel sine cranii læsione, cum cranii subsidentia, vel absque ea, cum meningum & cerebri læsione, vel sine ea.

Generaliora remedia.

Quæ in omnibus capitis vulneribus conveniunt sunt: V. S. clysteres.

Specifica interna.

Pulvis Marchionis, cum cinnabari.
cranium humanum, cum cinnabari.

Aq. destillata.

Aq. ceras. nigr. aq. flor. Tilia, aq. fl. pæon. aq. lil. convall. addi quoque possunt aq. cephal. aq. hirundin. aq. epilept. Langii quæ est instar omnium.

Externa sunt.

Styptica, Digestiva, mundificantia, empl. ʒ beronica, quod instar omnium.

Meningibus.

Sunt dicata sequentia: *Melrosarum;*
aq. vita, aq. theriacalis.

Casus 7.

Si quis vulneratus fractura cranii Chirurgo curandus tradatur; Vulnus
Ccc 2 (1. est

(1) est mundificandum, pilique propè adstantes abradendi.

Vulnera illa cautè sunt examinanda, ne meninges imprudenter lædantur.

Prioribus diebus cognosci potest, sanguinem extravasatum retinere intra cranium & meninges, exinde, quando æger conqueritur de dolore gravativo, subsequenibus diebus accedit inflammatio, febris, delirium.

Vulnere mundificato fracturæ ossium, quæ meninges premunt, sunt eximendæ, si commodè citra meningum læsionem fieri possit; si ad meninges deveniri possit imponendum est *mel rosarum*, cum *aqua vite* tantillo, à cuius usu nonnulli abstinere, donec videant, magnam adesse putredinem: Si ex foramine sanguis non possit effluere, neque etiam pus, elici habet per Trepanationem.

De Trepanatione.

Quæ, An in principio Trepanatio sit instituenda? Resp. si facta sit magna percussio, vulnusque admodum sit profectum, si adsit sopor, stupor, & paralyticus, tunc utique Trepanatio statim est instituenda, læpius quoque latent fragmenta ossium, inter cranium & meninges, quæ non nisi per Trepanationem possunt extrahi.

Sunt, qui Trepanationem planè rejiciunt, dicentes 1. duram matrem firmiter adhærere capiti cranio, eamque circa periculum mortis lædi non posse. 2) Si aliquid debeat eximi, sit laceratio vasorum. 3) Meninges faciliè possunt lædi. R. Hic cautè esse agendum.

In fractura ossis, ubi non est metus graviorum symptomatum, nulla instituitur Trepanatio.

Trepanationem pro voto successisse, conijicitur exinde, si ex vulnere, per trepanum facto, pus vel sanguis effluit.

Quando sanguis extravasatus lateat inter piam & duram matrem, tunc sanguis per Trepanationem non potest elici, neque trepanum hic ullum habet usum, sed ut Medicus famæ satisfaciatur, & ne videamur aliquid omisisse, utique instituenda est Trepanatio: hoc idem responderi potest, quando objiciunt, locum ubi sanguis extravasatus lateat esse incertum.

Quando cranium non est fractum, magna tamen facta est percussio, tum in principio nulla instituenda est Trepanatio, & si nulla adsint graviora symptomata, sed cum demum est instituenda, quando sanguis extravasatus incipit putrescere:

In ipsa operatione auribus indere solent bombycem, ne strepitus ab ægro audiantur, videndum quoque, utrum vulnus satis sit apertum, nisi hoc, cistura debet dilatari.

Remedia.

Potiones vulnerariæ sunt adhibendæ,

R. *Herb. cherif.*

Beton.

Verben. aa. mj.

Fl. hyperic.

Primul. ver.

Lili. convall.

Anthos.

Salvia. aa. p. j.

Rad. arist. rot.

Pæon. aa. ʒj.

Coq. in aq. fontan. Colat.

R. ℥ij

℞. ℥ij adde
Syr. de beton. ℥ij.
Vitriol. gr. xv.

S. Hauptstärkender Bund. Franck /
des Tages dreymal zwey Löffel
voll.

℞. Pulv. March.

Specif. cephal. D. Mich. a. B.

f. pulv. S. Bund: Pulver auff
einmal.

NB. Hoc bis de die dari debet.

Si laud. opiat. velis adhibere, in mini-
ma fieri debet copiâ, mallem tamen sua-
dere emulsiones cinnabarin. pulverem
Marchionis.

NB. Observatum fuit hactenus, om-
nes in capite graviter vulneratos, si lu-
men vel candelam ferre non potuerunt,
fuisse mortuos.

Sanguinem extravasatum contineri
sub dura matre & ipsa cerebri sub-
stantiâ, indicatur paralyfi, & apo-
plexia.

Totum arcenum consistit in attentio-
ne admodum percussione, ad partem
affectam, & symptomata, jamque his
probe consideratis, medicamenta an-
tea laudata adhibeas, ne post mortem
causa mortis redundet in Medicum, pro-
beque perpendas, an trepanatio sit neces-
saria.

Si sanguis naribus & auribus post ac-
ceptam plagam effluat, malum est si-
gnum, quoniam indicat, maximam fa-
ctam esse percussione.

De Ulceribus.

Ulcera cum vulneribus consenti-
unt, quoad continui solutione-
nem, dissentiunt, quoad humo-
rem aciem, qui continui solutionem effi-
cit.

Prognosis.

Ulcerata longius serpentina, partesque vi-
cinas exedentia plus alunt periculi quam
simplicia; quæ cum carie ossium pericu-
losiora sunt, quam absque ea. Ulceraque
post variolas remanent curatu sunt diffi-
cilissima: ulcera diuturna non absque peri-
culo sanantur, quia habeantur pro fonticu-
lis, quæ difficiliter curantur.

Causæ.

Sunt humor acris, corrosivus, plus
minus dilutus, videmus enim magis
fluidum & viscidum, hincque oriun-
tur ulcera sicca maligna, aliaque ge-
nera: Causæ ortum trahunt ab hu-
more, à sanguine & lymphâ suppeditato,
vel à sanguine & lymphâ in ipso
ulcere demum corrupto & nato, in ea e-
nim parte hæret acrimonia, quæ sanguini
delata malignitatem infert, hinc hæc ulce-
ra difficiliter curantur, quia malignitas
non in hæret sanguini.

Ccc 3

CHRA